

M.H. Damme

's Gravenhage, 17 december 1880 - Hilversum, 24 juni 1961

Ir. Marinus Hendrik Damme, zoon van Marinus Hendrik Damme en Sara Wilhelmina van Benthem Jutting, werd in Den Haag geboren. Van het geslacht Damme is bekend dat het zich reeds omstreeks 1600 in Zeeland bevond. Een officiersloopbaan, evenals zijn vader, trok Damme aan, doch hij werd hiervoor afgekeurd. Zijn keus viel hierna op de studie van werktuigkundig ingenieur aan de toenmalige Polytechnische school in Delft, waar hij in 1903 zijn diploma behaalde. In 1905 trad Damme in het huwelijk met Emilie Arntzenius. Tijdens zijn studie in Delft leerde Damme de fabrikant van de Nederlandsche Gist- en Spiritusfabriek, J. C. van Marken, kennen, een voor die tijd zeer vooruitstrevend man in sociale voorzieningen voor zijn personeel, waarbij bepaalde medezeggenschap in het bedrijf werd gegeven en een aandeel in de winst. Deze wijze van samenwerking in een bedrijf en de colleges sociale wetgeving, gegeven door professor Pekelharing, maakten een diepe indruk op Damme; het sociaal denken en handelen zijn een richtsnoer gebleven in zijn gehele verdere leven.

Na beëindiging van zijn studie in Delft trad Damme in dienst van de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen met achtereenvolgens de standplaatsen Zwolle, Tilburg en Utrecht. In 1912 besloot de NV Nederlandsche Fabriek van Werktuigen en Spoorwegmaterieel te Amsterdam - later werd de naam gewijzigd in Werkspoor NV - tot uitbreiding van haar productiecapaciteit door de bouw van een fabriek speciaal voor spoorwegmaterieel en bruggen op een terrein in Zuilen, thans gemeente Utrecht. De bestaande werkplaatsen voor deze producten bij Werkspoor in Amsterdam kwamen hierdoor vrij voor uitbreiding van de machinefabriek. Aan de toen 31-jarige Damme werd verzocht zich te willen belasten met het ontwerpen en bouwen van de grote fabriek, een eervolle opdracht die hij gaarne aanvaardde. Door zijn technische inzichten en groot gevoel voor organisatie werd de nieuwe wagon- en bruggenfabriek een modern en efficiënt werkend bedrijf, dat jarenlang een voorbeeld bleef voor dergelijke bedrijven. Na de in bedrijfstelling van de fabriek kreeg Damme de functie van Chef der werkplaatsen, maar reeds in 1916 had zijn benoeming plaats tot Adjunct-Directeur van de Wagon- en Bruggenfabriek, waarbij hij met de gehele leiding van het bedrijf werd belast. In die tijd leerde Damme de wisselvalligheden kennen van een groot bedrijf met het dikwijls schoksgewijze ontvangen van opdrachten, het wel en wee van de werknemers in de tijden van voorspoed en van tegenwind en de ontwikkeling van de werknemersorganisaties. Met volle overgave, met grote kennis van zaken en met vreugde heeft hij de hem opgedragen taak vervuld. Het is dan ook volkomen te begrijpen dat de commissarissen van Werkspoor, na het overlijden van de Directeur in 1931, aan Damme de leiding van het gehele bedrijf te Amsterdam en Utrecht toevertrouwden en hem tot Directeur benoemden. Voor Damme waren de tijdsomstandigheden zeer ongunstig, want hij werd onmiddellijk geconfronteerd met de economische crisis in de dertiger jaren. Het bedrijf kreeg te weinig opdrachten, raakte onderbezet en ontslag aan werknemers was onvermijdelijk. Begaan met het lot van de ontslagen werknemers wist Damme, in overleg met de Fabrieksraad, een regeling tot stand te brengen waarbij de werknemers wisselend op wachtgeld werden gesteld. De omstandigheden werden echter nog benarder doordat enkele buitenlandse afnemers hun grote financiële verplichtingen jegens Werkspoor niet meer na konden komen. Hierdoor ontstonden financiële problemen die ernstige gevolgen dreigden te veroorzaken. Het is aan het onvermoeid werken en de vasthoudendheid van Damme te danken, ondanks de vele ontmoedigende besprekingen met autoriteiten, dat een oplossing in de financiële toestand kon worden bereikt en een door hem voorgestelde reorganisatie tot stand kon worden gebracht. Het was voor Damme een grote voldoening dat de belangen van het bedrijf, waaraan hij met grote liefde en inspanning werkte, veilig waren gesteld, zowel voor de talrijke werknemers als voor de aandeelhouders. De crisis had geleerd dat het wenselijk was de mogelijkheden voor de afzet van de

producten te verruimen. Door Damme werd hiervoor een, in het begin nog bescheiden, exportafdeling aan het bedrijf toegevoegd die tot doel had de export naar het buitenland te onderzoeken en te bevorderen. Deze afdeling is in de loop der jaren gegroeid tot een belangrijke afdeling, waardoor het mogelijk werd tot een grote export van producten te komen. Verscheidene reizen, vooral naar Indonesië, heeft Damme ondernomen voor een persoonlijk contact met de buitenlandse afnemers en ter ondersteuning van de activiteiten van de exportafdeling. De tweede wereldoorlog, met de Duitse bezetting in Nederland, gaf wederom een zeer moeilijke periode voor het bedrijfsleven, in het bijzonder voor de machinefabrieken. Het was een voortdurend hardnekkig vechten tegen de bezetters, de fabrieken in eigen hand te houden en baas te blijven in eigen huis. Ondanks verschillende gevaarvolle situaties lukte het, door de medewerking van het personeel en de onbuigzaamheid van Damme, een bezetting van de Werkspoorfabrieken door de Duitsers te voorkomen. Door uitbreiding van de activiteiten bij Werkspoor na de oorlog werd een directie uit meerdere directeuren benoemd, waarbij de benoeming van Damme tot President-Directeur plaats had. De financiële toestand en de toename van de bevolking van Nederland na de oorlog dwongen tot grotere industrialisatie om tot een zo groot mogelijke export te komen. De strijd op de wereldmarkt van kapitaalgoederen is een zware en langdurige strijd. Alleen de grote en sterke bedrijven kunnen zich op dit terrein met kans op succes begeven. Bij de jongere directeuren rijpte het plan om door samenwerking met andere gelijke bedrijven tot een krachtige eenheid te komen, die het op de wereldmarkt tegen de grote buitenlandse ondernemingen kon opnemen. Damme steunde dit initiatief en met de eveneens grote machinefabriek NV Koninklijke Machinefabriek Gebr. Stork & Co te Hengelo werden besprekingen geopend, die na diepgaand en langdurig overleg resulteerden in een volledige fusie tussen Stork en Werkspoor in 1954 in de nieuwe NV. Verenigde Machinefabrieken (VMF). Na de totstandkoming van de fusie meende Damme - hij was inmiddels 73 jaar oud geworden - dat jongeren zijn plaats en functies moesten gaan innemen en trad hij af als President-Directeur van Werkspoor. Door zijn benoeming tot President-commissaris en gedelegeerd commissaris van de VMF bleef hij echter aan het bedrijf verbonden. Helaas heeft Damme deze functies niet lang kunnen vervullen, omdat zijn gezondheid hem noopte in april 1958 zich geheel terug te trekken.

Reeds in het begin van zijn carrière bij Werkspoor werd Damme geconfronteerd met de vaak heftige tegenstellingen tussen werknemers en werkgevers bij arbeidsconflicten. Dit streed zeer tegen zijn overtuiging van overleg, samenwerking en sociaal handelen. Hij begon op zijn eigen rustige en bedachtzame wijze bij de vakorganisaties het wederzijds begrip en vertrouwen te kweken, waardoor tenslotte de onderhandelingen in een betere verhouding werden gevoerd. Zijn kennis van zaken in deze materie, zijn ervaringen in de praktijk opgedaan en zijn strikte oprechtheid leidden tot zijn benoeming tot lid van de Raad van Bestuur in Arbeidszaken. Zijn streven was steeds gericht op een harmonische samenwerking tussen werknemers en werkgevers door overleg ter voorkoming van kleine en grote arbeidsconflicten, met financiële offers aan beide zijden en ter voorkoming van gespannen verhoudingen. Van essentieel belang achtte Damme deze samenwerking direct na de oorlog om tot een zo snel mogelijk herstel van de oorlogsschade te komen. Met enkele andere werkgevers van gelijke opvattingen, waarbij de naam van D.V. Stikker zeker genoemd moet worden, en met de leiders van de werknemersorganisaties werden tijdens de oorlog in het geheim besprekingen gevoerd, die na het beëindigen van de oorlog het ontstaan van de Stichting van de Arbeid tot resultaat hadden. Groot was de voldoening van Damme met deze unieke instelling van overleg, vertrouwen en samenwerking. Nadat Stikker tot minister was benoemd, werd Damme één van de voorzitters van deze stichting. Aan het persoonlijke contact met werkgevers en werknemers hechtte Damme grote waarde en hij betreunde het, dat tijdgebrek hem belette dat contact nog verder uit te breiden. Op het sociale vlak van het bedrijfsleven bekleedde Damme o.m. de belangrijke functies als lid van het dagelijks bestuur van het Verbond van Nederlandse Werkgevers, voorzitter van het Centraal Sociaal Werkgeversverbond en lid van de Sociaal-Economische Raad. Als ondernemer ging het streven van Damme uit naar producten van

goede kwaliteit, aangepast aan de eisen van de tijd en van de afnemers. In de machine-industrie eist dat bekwame ingenieurs en vaklieden. De opleidingen hiervoor, zowel het universitaire als het vakonderwijs, hadden zijn warme belangstelling, hetgeen tot uitdrukking kwam in de aanvaarding van zijn benoeming tot President van de Hogeschoolraad van de Technische Hogeschool te Delft en de vernieuwing van het vakonderwijs bij Werkspoor. Damme trachtte altijd zijn medewerkers de liefde voor het vak bij te brengen, want volgens hem zal de liefde voor het vak altijd één van de pijlers van het geluk in het leven van de mens blijven. Zelf heeft hij dikwijls verklaard zich een gelukkig mens te voelen ondanks zijn zeer bezet leven met veel zorgen. Graag citeerde Damme het gedicht van Constantijn Huygens:

Die 't ambacht wel verstaet daar van hij leven moet,
En die 't niet wel alleen maar wel en geerne doet,
Beleeft het grootst geluk, dat yemant kan begeeren,
Hij spoedt en spaedt met vreugd, hij wint en wint met eeren.

Uit ervaring wist Damme dat exporteren geen gemakkelijke taak is. Hij was dan ook bereid zijn ervaringen aan anderen mede te delen en hierdoor de noodzakelijke export van Nederland te helpen bevorderen. Eveneens steunde hij de oprichting van betrouwbare instellingen en organisaties die tot doel hadden, exporteurs voorlichting te geven en eventuele belangen te bundelen. Ook op dat gebied gingen zijn gedachten uit naar samengaan en samenwerking. Verscheidene buitenlandse reizen als lid van missies heeft hij vrij kort na de oorlog meegemaakt. Op advies van Damme werd in 1949, bij de nadering van de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië, begonnen aan het samenstellen van een instituut om de Nederlandse export naar dat land zoveel mogelijk te behouden voor het bedrijfsleven. Na besprekingen met vele belangstellenden volgde de oprichting van de Stichting Vertegenwoordiging in Indonesië van de Nederlandse Industrie, waarvan Damme jarenlang voorzitter is geweest. Verder was hij o.m. lid van het Centraal Orgaan voor de Economische Betrekkingen met het Buitenland, lid van de Raad van Bestuur van de Jaarbeurs te Utrecht en enige jaren lid van de Amsterdamse Kamer van Koophandel en Fabrieken. Door zijn lidmaatschap van het algemeen bestuur van de Vereniging tot bevordering van de belangen der Nederlandsche Economische Hoogeschool te Rotterdam toonde Damme zijn belangstelling voor de wetenschap van de economie, die hij onmisbaar achtte voor het bedrijfsleven. Uit de vele andere functies en lidmaatschappen van Damme blijkt, dat velen van zijn weloverwogen adviezen en kennis gebruik hebben willen maken. Hij heeft het devies als lid van de Rotary-club, het dienen van anderen, in volle overtuiging toegepast. Van regeringszijde werden de grote verdiensten van Damme erkend door zijn benoeming tot Ridder in de Orde van de Nederlandsche Leeuw in 1936 en de bevordering tot Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau in 1952. Met Damme is heengegaan een hoogstaand man met een scherp inzicht in zaken en grote werkkraft, maar bovendien beminlijk en begaafd met een natuurlijke charme. Velen zullen aan deze grote leider in het bedrijfsleven met eerbied en dankbaarheid terug denken.

P.A.J. de Hon

Bron: *Economisch-Historisch Jaarboek* 30 (1965) 311-314